d'emocraat

september 1972, 5e jaargang no. 6

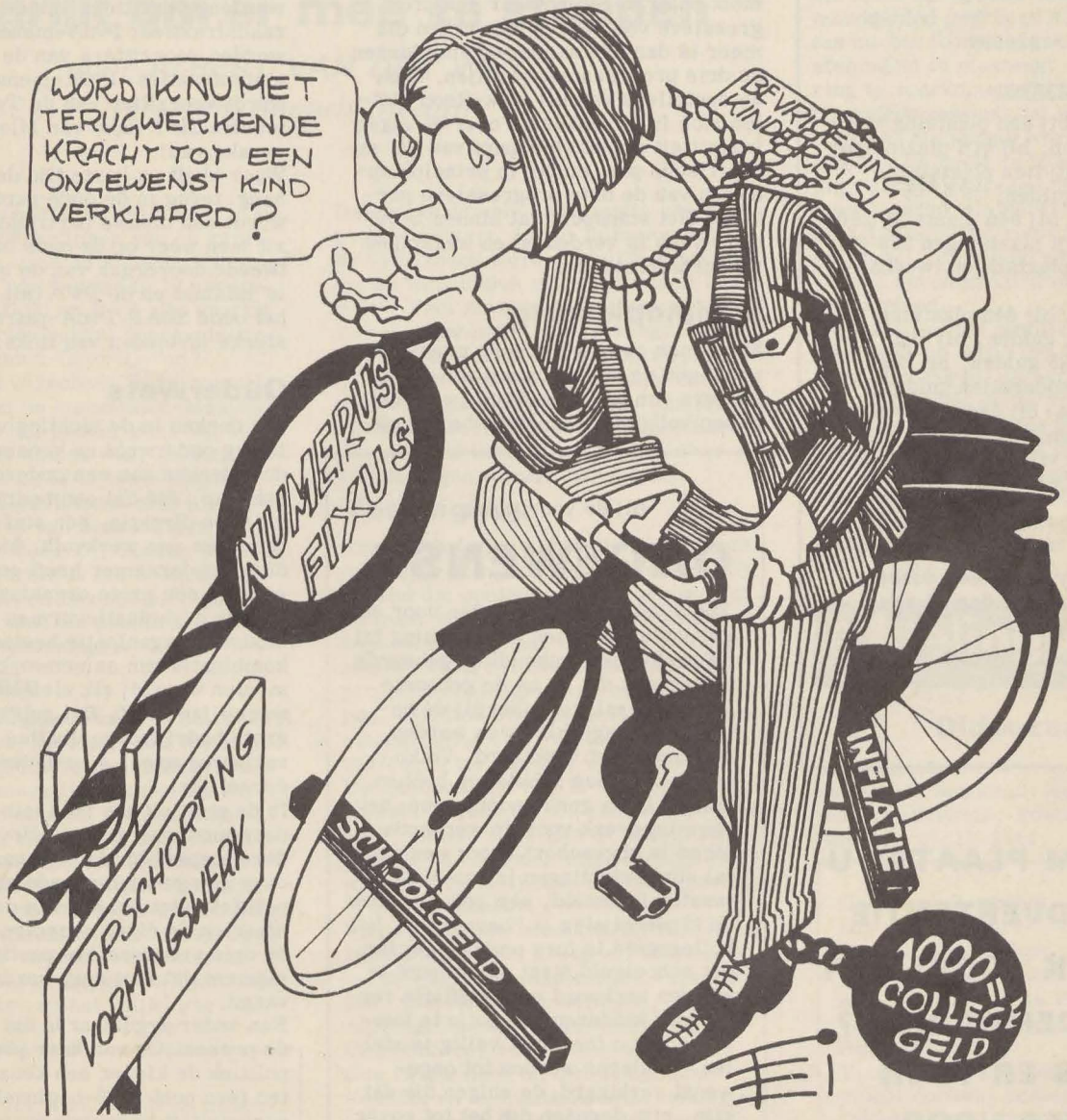

Verkorte notulen van het kongres in Den Bosch

Hetgeen hiernaast wordt gepubliceerd is een door de notulenkommissie opgesteld uittreksel van de notulen van de algemene ledenvergadering, die op zaterdag 6 mei j.l. in Den Bosch is gehouden. Er wordt een uittreksel gepubliceerd, omdat plaatsing van de hele notulen te veel ruimte in deze Democraat zou opeisen.
Degenen die de volledige notulen in hun bezit willen hebben kunnen die aanvragen bij het landelijk sekretariaat (Keizersgracht 576, Amsterdam). De notulen worden dan gratis toegezonden.

Penningmeester J. Feenstra stelt dat de krantepublikaties in de voorgaande dagen een vertroebeld beeld geven van de financiële situatie van D'66. Volgens zijn verslag is de situatie iets gunstiger, al moet de begroting 1972 nog voor 75 procent worden uitgevoerd. Hij deelt mee dat op advies van de kaskommissie de afdrachten aan de afdelingen zijn gestaakt. Naar aanleiding van de financiën betreffende stukken adviseert hij stuk 35 aan te nemen. Over stuk 37 merkt hij op dat het hoofdbestuur de leden moet vragen dusdanige offers te brengen dat de partij-organisatie draaiende kan worden gehouden. Van de 25-gulden-aktie hoopt hij dat het deze keer -- gezien de negatieve ervaringen met het ongeveer gelijke voorstel van het kongres in Breda -- wel zal lukken. De voorgestelde verhuizing van het landelijk sekretariaat naar Utrecht vindt hij gezien de financiële situatie en de mening van het hoofdbestuur niet juist. Hij adviseert stuk 70 aan te nemen.

Akkoord

C.H. van der Tak verklaart uit stuk 35 te hebben begrepen dat de kaskommissie akkoord gaat met het financieel verslag en dat in 1971 het penningmeesterschap onmogelijk op goede wijze was te vervullen. Hij vindt dat -- onder meer gezien de ongekende snelle verslaggeving -- de heer Feenstra onrecht wordt aangedaan. Volgens hem legt dit voorstel een onnodig beslag op de nieuwe penningmeester omdat deze zich vooral moet bezig houden met de toekomstige situatie. Hij stelt voor het ten derde aan te nemen, de heer Feenstra met dank te déchargeren en een penningmeester te verplichten bij tussentijds aftreden verslag uit te brengen.
J.P.J. Hendrix (lid kaskommissie) verklaart dat er niet moet worden gedéchargeerd.

Mentaliteit

J.B. Coorengel gelooft dat het financieel tekort een gevolg is van een mentaliteitskwestie. Uit de enquête van A.C. de Goederen blijkt immers dat de hogere inkomensgroepen sterk zijn vertegenwoordigd in D'66. Als deze groepen zouden overgaan tot een drastische verhoging van hun kontributie zou de partij uit de grootste financiële zorgen zijn geholpen. Hij pleit voor de 25-gulden-aktie.
R. Waaker verdedigt de door hem en anderen voorgestelde verhuizing naar Utrecht. Enkele leden hebben voorgesteld zelf de verhuizing te willen uitvoeren. Zijn becijfering levert op dat de vergaderkosten van het hoofdbestuur en de huur van het pand in Amsterdam gelijk zijn aan de huur van het in Utrecht beschikbare pand.

Onderbreking

De kongresleiding onderbreekt de vergadering voor het voorlezen van een telegram van voorzitter P.A. Burggraaf van de PSP, die D'66 namens het bestuur van zijn partij een goed kongres wenst. Op voorstel van W.A.F. Wilbers wordt een telegrafische solidariteitsbetuiging gezonden aan de demonstranten tegen de sluiting van de ENKA-vestiging in Breda.
A. Martini maakt bezwaar tegen de in stuk 30 opgenomen zinssnede "een kompleet falen van de funktionaris in het voorafgaande jaar". Hij vraagt of het personeel van het landelijk se-

ZIE VERDER VOLGENDE PAGINA

D'66 is wachten moe...

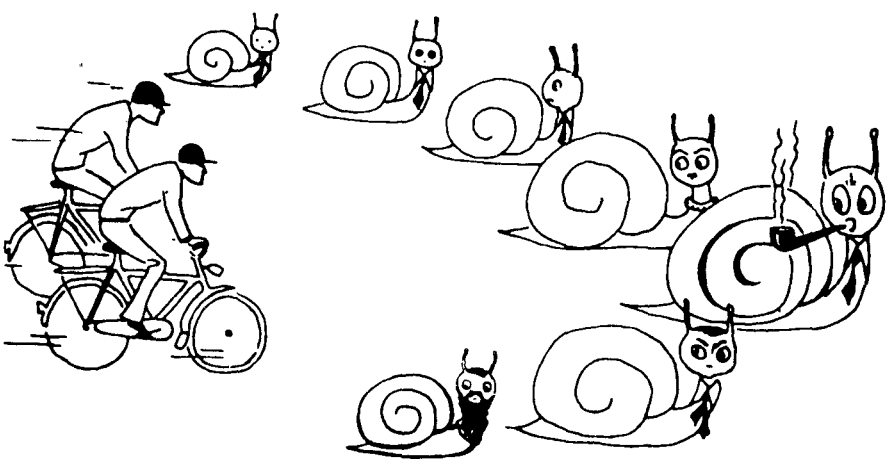

De fractie van D'66 in de Groninger gemeenteraad is het wachten moe. Gisteren precies een jaar geleden dienden de beide fractieleden, de heren Drs. P. G. Dekker en mr. A. A. F. M. Staatsen, bij b. en w. vragen in over het fietsverkeer in de stad Groningen. Zoals bekend is D'66 er overtuigd voorstander van in het verkeersbeleid een grotere plaats voor fietsers in te ruimen.
Op die vraag kwam nooit antwoord. Op wat ludieke wijze hebben de D'66-ers er het Groninger college nu aan herinnerd met een briefje met de volgende inhoud:
„Bij voorbaat geven we graag toe dat een fiets niet het allersnelste vervoermiddel is. Dat hoeft echter geen reden voor U te zijn om het tempo van een slak aan te nemen bij het beantwoorden van vragen over fietsverkeer. Het is vandaag precies een jaar geleden dat wij dergelijke vragen aan U stelden. Ongeveer een half jaar geleden herinnerden we U daar aan. Bent U het met ons eens dat een spoedig antwoord nu gewenst is?"
En om het probleem van de trage beantwoording te illustreren verluchtigden de D'66-ers hun vragen met boven afgebeelde tekening; het college van b. en w. afgebeeld als een zich traag voortbewegend gezelschapje slakken. Naar wij vernemen gaat aan het hoofd van de slakkenkolonne (met pijp) burgem. H. G. Buiter. De wethouders zijn iets minder goed herkenbaar. Na een grondige analyse kwamen we tot de ontdekking dat de slak, direct links boven burgemeester Buiter, wethouder mej. mr. A. A. C. Nijhoff moet voorstellen. Voor zover ons bekend draagt geen der andere wethouders in dit college regelmatig halskettinkjes. En daar er ook slechts één wethouder met baard in het college is te vinden, moet de slak linksonder wethouder drs. M. J. v.d. Berg wel zijn.

Uit "De Groninger Gezinsbode" van maandag 14 augustus 1972

kretariaat inspraak heeft gehad wat betreft de eventuele verhuizing naar Utrecht.
R. Bloemhof en anderen pleiten naar aanleiding van de stukken 30 en 70 voor waarborgen tegen het gebruik maken door bijvoorbeeld reklameburo's van het adresseerbestand wanneer dit wordt overgebracht op de computer.
De heer Feenstra verdedigt het besluit van het hoofdbestuur neergelegd in stuk 30a naar aanleiding van het advies van W. Kingma en H.J. van Lookeren Campagne. Het gaat hier om het bepalen van een minimumkontributie op basis van de werkelijke kosten. Een uitgewerkt voorstel daarover zal worden voorgelegd aan het najaarskongres. Het hoofdbestuur geeft de voorkeur aan een glijdende schaal. Hij heeft geen behoefte aan déchargeverlening voordat de kaskommissie de financiële stukken heeft gekontroleerd. Het principebesluit om naar een meer centrale plaats te verhuizen is genomen door het hoofdbestuur. Het huurkontrakt van het pand in Amsterdam was per 1 februari 1972 afgelopen. Gezien de financiële omstandigheden heeft het hoofdbestuur besloten het kontrakt met één jaar te verlengen. De suggestie om te trachten administratief-technisch samen te werken met PvdA en PPR wordt door het hoofdbestuur gaarne aanvaard. Een toezegging op dit punt kan hij niet doen. Ook het aanbod de verhuizing te laten uitvoeren door enkele leden wordt in dank geaksepteerd. Er is met het personeel van het landelijk sekretariaat gesproken over de verhuizing, maar hij neemt niet aan dat de heer Martini, de beslissing wil laten afhangen van het personeel. Er zijn offertes gevraagd voor het overzetten van de ledenadministratie op de computer. Ondanks de kosten van ongeveer veertienduizend gulden heeft het hoofdbestuur hiertoe besloten mede in verband met de kontinuïteit in de administratie.
Hij ontraadt de aanneming van de stukken 32 en 74 en vraagt aanvaarding van de stukken 31, 35 en 37.

Onderzoek

De heer Kingma zegt het niet als taak van hem en de heer Van Lookeren Campagne te zien het door hen opgestelde advies te verdedigen. De tijd en gelegenheid hebben ontbroken een diepgaand onderzoek in te stellen naar het funktioneren van de desbetreffende penningmeester. De heer Van Lookeren Campagne en hij hebben echter kunnen constateren dat deze heeft gefaald. De andere hoofdbestuursleden zijn gedeeltelijk verantwoordelijk. Hij acht een diepgaand onderzoek alsnog nuttig.
H.L. Verhaar onderstreept de kollektieve verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. Hij vervolgt met: "De beslissing over de kontinuïteit is primair noodzakelijk. We moeten ons nu met enthousiasme zetten achter het doel: een bijdrage van 25 gulden per lid, en alle verdere beslissingen overlaten aan een volgend moment".
De heer Martini stelt voor in het advies van de heren Kingma en Van Lookeren Campagne de woorden "van de funktionaris in het voorafgaande jaar" te schrappen.
De heer Feenstra vindt dat de nieuwe penningmeester niets heeft te maken met de décharge van zijn voorganger. Volgens hem is in het voorstel van het hoofdbestuur wel rekening gehouden met leden met een minimum-inkomen.

Motie

De heer Van Lookeren Campagne dient een motie van orde in om niet nu te stemmen over de verhuizing naar Utrecht. De stemming door handopsteken over deze motie geeft geen duidelijk beeld. Er wordt vervolgens gestemd met de votometer: 65 procent is voor het niet nu beslissen en 38 procent is tegen.
G.A. Spiering vraagt wat er gaat gebeuren met de motie over de verhuizing naar Utrecht. De kongresvoorzitter zegt dat dat na de middagpauze zal worden bekend gemaakt.
Hierna worden de stukken 30, 30a en 36 voor kennisgeving aangenomen.
De kongresvoorzitter stelt na enige diskussie over stuk 35 voor met handopsteken over dit stuk te stemmen.
De vergadering meent echter dat eerst de oude penningmeester moet worden gedéchargeerd. De kandidaat-penningmeester moet hierover ook een uitspraak doen.
P.P.A. van Rossum (kandidaat-penningmeester) verklaart niet bereid te zijn zijn kandidatuur te handhaven als niet eerst de aftredende penningmeester wordt gedéchargeerd.
Bij een stemming door handopsteken wordt stuk 35 verworpen; stuk 31 wordt met handopsteken aangenomen.
M.R. van Gils geeft een toelichting op stuk 10. Het hoofdbestuur verwacht binnen afzienbare tijd de samenstelling van het verkenningskomité overeenkomstig het advies van de kommissie-Mansholt te kunnen bekend maken. Het komité zal bestaan uit vier tot zes personen van wie er één of twee niet afkomstig zijn uit PvdA, D'66 en PPR. Het komité zal zich bezig houden met de samenstelling van de programmakommissie, die zal moeten aangeven hoe een op de voorstellen van de kommissie-Mansholt gebaseerd regeringsprogramma er zal moeten uitzien.

Uittreksel

M.N.J.A.M. van den Wildenberg geeft een toelichting op stuk 40.
C. Mertens heeft enige moeite met de benaming van de diverse onderdelen van het voorstel van het hoofdbestuur en hij vraagt zich af of het voorstel betekent dat uit het "oude" programma een uittreksel wordt gemaakt, dat moet dienen als inleiding voor het beleidsplan.
De heer Van den Wildenberg stelt dat de essentiële punten worden vastgelegd in het kernprogramma, de rest komt in het beleidsplan.
W. Nieuwenhuis vraagt of het kernprogramma een beginselprogramma wordt en uitgangspunten voor het beleidsplan bevat, die op langere termijn geldend zijn. Zijn vraag wordt bevestigend beantwoord.
J. Jansen vraagt of de uitgangspunten van de kommissie-Mansholt in het kernprogramma worden opgenomen. Hem wordt geantwoord dat niet de programmakommissie zelf het politieke programma schrijft maar dat de werkgroepen het materiaal moeten aandragen en dat de algemene ledenvergadering het moet goedkeuren.
Hierna wordt stuk 40 met handopsteken aangenomen.

Verhuizing

De kongresvoorzitter stelt stuk 32 over de verhuizing van het landelijk sekretariaat naar Utrecht aan de orde.
De heer Waaker onderstreept nogmaals de aantrekkelijkheid van het aanbod van de gemeente Utrecht.
A.J. Meerburg zegt namens het hoofdbestuur dat niet alleen de hogere huur van het pand in Utrecht maar ook de ingrijpende verbouwingskosten hebben geleid tot het door het hoofdbestuur ingenomen standpunt: het is gezien de huidige slechte financiële situatie onverantwoord nu te gaan verhuizen.
A.M.A. Ehren deelt mee dat het aanbod van de gemeente Utrecht in feite niet meer geldt. Ten aanzien van het argument van verbreking van de kontinuïteit zegt hij: "Kontinuïteit is goed, maar niet de kontinuïteit van een puinhoop".
De heer Van der Tak dient een motie van orde in behelzende dat dit kongres niet kan beslissen over de verhuizing.
M.P.H. Strijers onderschrijft deze motie en merkt op dat het hoofdbestuur heeft beslist niet nu te moeten verhuizen. De leden hebben dit onderwerp tijdens de algemene ledenvergadering aanhangig gemaakt.
De heer Meerburg vindt het niet juist om de houding van het personeel in Amsterdam in het geding te brengen.
Vervolgens wordt stuk 32 met handopsteken verworpen.

Décharge

Het kongres besluit stuk 76 in behandeling te nemen.
De heer Hendrix stelt voor in dit stuk het woord "décharge" te veranderen in "goedkeuring".
De heer Van der Tak is hier tegen. Hij vindt het essentieel dat de nieuwe penningmeester een start kan maken en zich niet met het verleden behoeft bezig te houden. Door décharge te verlenen wordt de nieuwe penningmeester de handen vrijgemaakt voor de toekomst.
De heer Kingma wijst erop dat alleen aan de orde is de décharge van de heer Feenstra. Hij acht dit een ongevaarlijke blijk van bijval voor de heer Feenstra.
De heer Hendrix sluit zich hierbij aan.
Stuk 76 wordt met handopsteken aangenomen.
Het kongres besluit alle stukken die betrekking hebben op de agendapunten 9, 10 en 11, ook die stukken die te laat zijn binnengekomen in behandeling te nemen.

R.P. ten Have laat aantekenen dat hij tegen de behandeling van stuk 5b is.
N.F.I. Schwarz opent namens de Eerste-Kamerfraktie de sprekersrij. Zijn redevoering is gepubliceerd in het juninummer van de Democraat.
R.J. Ovezall stelt dat de grote veranderingen die nodig zijn een ruime meerderheid noodzakelijk maken. Daarom is een bondgenootschap nodig met hen die progressief denken, maar geen lid van de Progressieve Volkspartij (PVP) willen worden. De konfessionele partijen bestaan niet alleen uit konservatieven, getuige bijvoorbeeld de provinciale staten van Gelderland. Hierin is juist de PvdA vaak een tegenstander van een ander beleid. Daarom moeten de tegenstellingen niet worden verscherpt en is overleg met de drie konfessionele partijen op basis van het advies van de kommissie-Mansholt noodzakelijk. De politiek van D'66 moet erop zijn gericht een tweederde meerderheid te krijgen voor een progressief programma.

Amendement

A. de Goede licht zijn amendement toe. Hoewel de publikaties doen vermoeden dat D'66 een faillisement tegemoet gaat en het kongres de moeilijke situatie niet ernstig genoeg kan nemen, moet worden vastgesteld dat de grote lijn in het beleid door alle kongressen wordt ondersteund. Hij stelt dat er bij hem geen twijfels over het advies van de kommissie-Mansholt bestaan behalve op het punt van de demokratisering en de ontwikkelingsproblematiek. Daarom heeft de samenwerking ook zijn instemming, maar hij vindt dat een verscherping van het profiel van D'66 wel belangrijk is. Een herkenbaar D'66 is van belang voor de kiezers. Met H.A.F. M.O. van Mierlo stelt hij dat een PVP niet ontstaat op papier, maar alleen door met elkaar samen te werken. Daarom moet snel en op een breed front worden gewerkt aan een nieuw programma. Hij vraagt zich nu af waarom het advies van de kommissie-Mansholt niet een advies is geworden van een kommissie waarin de fraktievoorzitters geen zitting hadden. Hierdoor is het voor de andere partijen een moeilijk stuk geworden. De programmakommissie moet wel op basis van het advies gaan werken, maar van die kommissie moeten ook personen uit andere partijen, onafhankelijk van die partijen, deel uit maken. Het gaat hierbij niet om die andere partijen, maar om gelijkgerichte personen daaruit. In dit licht zet hij een vraagteken achter het verkenningskomité. Bij hem rijst de vraag of de tot nu toe gebruikte middelen wel toereikend zijn. Deze wijze van werken biedt te weinig uitzicht op de zo noodzakelijke parlementaire meerderheid. Ook ziet hij niet dat andere partijen meer gaan doen, maar misschien vallen dan wel groepen of personen uit die partijen. Volgens hem is het volstrekt niet erg als er spanningen binnen die partijen gaan optreden. De problematiek is te ernstig om geen middel onbeproefd te laten.

Ondoelmatig

J.P.A. Gruyters acht dit middel om het profiel van D'66 te verscherpen ondoelmatig. De konfessionele partijen zullen het overleg gebruiken om de ontwikkeling op te schorten en het zolang weten te rekken dat we nooit tot iets komen. KVP-voorzitter dr D. de Zeeuw alleen vormt volgens hem geen stroming. De partijen zelf zijn voor hem onverteerbaar. Alleen met personen zal het misschien lukken.
F.W.M. van der Ven vraagt zich af hoe de mensen zover zijn te krijgen als volgens het advies van de kommissie-Mansholt nodig is. In dit advies staat niets over een rechtvaardige welzijnsverdeling, over het kultuurbeleid en over het onderwijs. Uit het advies blijkt dat een sterke centrale planning nodig is, maar hij vraagt zich af hoe deze planning is te koppelen aan het streven naar demokratisering, want het advies zelf geeft hiervoor geen oplossing. De sleutel voor deze koppeling ligt volgens hem misschien in de koöperatievorm. Het advies ontbreekt het aan veel wat toch van essentiële betekenis. Daarom is nog veel diskussie nodig en moet men oppassen om het als uitgangspunt te gebruiken. Het is van belang dat de programmakommissie ruimte krijgt de zaken ook in andere kringen grondig te onderzoeken en pas daarna een konkreet programma te maken.
H. Geelen uit zijn zorgen over, gezien de afname van het ledental, de basis van de partij. Volgens hem krijgen de gewone leden niet meer de kans in de partij mee te spelen.

Irritatiepunten

De heer Mertens maakt weer enkele irritatiepunten bekend. Hij erkent dat de samenwerking met de PvdA noodzakelijk is en dat het heil niet ergens anders ligt, maar de irritatiepunten moeten wel bekend worden gemaakt. Dit zijn volgens hem:

1. Van Dam's uitlatingen over de KVP;
2. Het interview van Han Lammers;
3. Het optreden van Van den Doel;
4. De strijd over de taak van de kommissie-Mansholt;
5. De gang van zaken rond de publikatie van het advies van de kommissie-Mansholt;
6. Het optreden van het kommissielid Pronk;
7. De resultaten van de diskussies over "Socialisme Nu". Hieruit blijkt dat

ZIE VERDER VOLGENDE PAGINA

een kwart van de Pvda vindt dat deze partij al een progressieve partij is;
8. Frikties die bestaan in de samenwerking van de Kamerfrakties;
9. De reaktie van Van der Louw op de uitlating van Van Mierlo dat hij geen bal met het socialisme heeft te maken.
10. De diskussies over het verkenningskomité;
11. Frustraties van de afdelingen omtrent de samenwerking aldaar.

Hij noemt hier ondermeer de situatie in Noord-Holland en Amsterdam. Hij stelt dat de noodzakelijke radikaliteit wel aanwezig is, maar dat het sukses van de hele operatie afhangt van het bereiken van een meerderheid en hiervoor is nodig dat andere personen en groeperingen bij het overleg worden betrokken.
Mevrouw H.M. Gelderblom-Lankhout vraagt zich af, of het hoofdbestuur en de Tweede-Kamerfraktie wel een juist beeld hebben van de partijen en hun kiezers. De situatie is voor de kiezers volstrekt onduidelijk. Om dit op te heffen is een partij met een duidelijk gezicht en dus een groter aantal leden nodig. Verder vraagt zij zich af welke vorm de programmakommissie zal krijgen en hoe de invloed van de algemene ledenvergadering hierop zal zijn. Zij uit de vrees dat over een jaar de algemene ledenvergadering niets anders te doen staat dan een regeerakkoord goed te keuren.

Kontinuïteit

K. Heller verklaart de kontinuïteit een eerste vereiste te vinden. Het kongres in de Flevohof vond een ontmoetingspunt buiten de partijen noodzakelijk. Van deze lijn is D'66 nu afgeweken, hetgeen hij onjuist acht. Hij vraagt zich af of we nu van de andere partijen een soortgelijk advies als dat van de kommissie-Mansholt verwachten. Dit resulteert volgens hem alleen maar in kompromissen die wij niet willen (vergelijk de gang van zaken rond het programma van Steenkamp). Hij dringt aan op wat geduld zodat een volgend kongres misschien een duidelijk beeld geeft.
J.A. Nagtegaal onderscheidt drie richtingen:
1. De richting van het hoofdbestuur dat het resultaat is van één jaar onderhandelen;
2. De richting van de heer De Goede, welke hij als een wezenlijk alternatief beschouwt;
3. De richting die doorklonk in de vragen van de heer Mertens en mevrouw Gelderblom maar die volgens hem tot een regelrecht isolement leidt.

Naar zijn idee vereist het politieke programma een fundamentele verandering, hetgeen iets anders is dan het zoeken naar samenwerking met de regeringspartijen wier beleid wij fundamenteel onjuist vinden. Hij erkent dat samenwerken met de PvdA moeilijk is, maar vindt dat een andere weg tot een nieuw beleid niet aanwezig is. Volgens hem betekent een samenwerken van PvdA en KVP het einde van het streven naar nieuwe politieke verhoudingen.
De heer Van Gils beantwoordt vervolgens de vragen van de heer Schwarz. Die antwoorden zijn ook gepubliceerd in het juninummer van de Democraat.
Hij vraagt zich af of stuk 7b een amendement kan zijn op het besluit van het hoofdbestuur (stuk 7). Het amendement gaat wezenlijk een andere kant op, namelijk een afbreken van het initiatief van het hoofdbestuur. Alleen wanneer de partij helemaal in het slop zit is het plan van de heer De Goede juist. De praktische konsekwentie van het amendement-De Goede zou een jarenlang onderhandelen met als mogelijk gevolg een kompromis kunnen zijn. Het hoofdbestuur wil tot partijvernieuwing komen door diskussies aan de basis. Of dit sukses zal hebben weet het hoofdbestuur niet, maar de heer De Goede evenmin ten aanzien van de door hem voorgestelde procedure. De nu door het hoofdbestuur uitgestippelde lijn is al voor het kongres in Biddinghuizen opgepakt. In antwoord op de opmerkingen van de heer Van der Ven stelt hij dat de programmakommissie zeer nauw kontakt zal onderhouden met de diskussies aan de basis.

Interruptie

De heer Van der Ven interrumpeert met te zeggen dat aan de diskussies aan de basis geen ruimte wordt gegeven aangezien het formuleren van de programmavoorstellen al is gedaan in het rapport van de kommissie-Mansholt.
De heer Van Gils spreekt dit tegen. Hij zegt toe dat binnen afzienbare tijd een verslag voor deze diskussies zal verschijnen. Hij is het met de heer Mertens eens dat er een inventarisatie moet komen van de tot nu toe met de PvdA en de PPR gevoerde gesprekken aan de basis.
De heer Van der Ven en anderen willen in stuk 4 een vierde krisis zien opgenomen en wel de problematiek van de vervreemding. Deze moet gelijktijdig met de andere drie krises worden geanalyseerd en aangepakt.
Een desbetreffend amendement van de heer Van der Ven neergelegd in stuk 4b en mede-ondertekend door één van de opstellers van stuk 4 wordt door het kongres met handopsteken aangenomen. Stuk 4 met de bovengenoemde uitbreiding wordt ook met handopsteken aangenomen.
J.G. Meijer vindt het kommentaar van het hoofdbestuur in stuk 5a op de motie van het voorkongres in Eindhoven (stuk 5) niet juist. De indieners van de motie wensen een advies in de trant van dat van de kommissie-Mansholt, maar anders geschreven.
De heer Van der Ven gelooft dat zijn amendement 5c alle problemen oplost. De heer Van den Wildenberg ontkent dit. Hij stelt dat het diskussierapport niet moet worden gemaakt door het hoofdbestuur. Voorlopig wordt 15 november 1972 aangehouden als datum waarop het diskussierapport tot stand moet zijn gekomen.
Mevrouw R.E. van der Scheer-van Essen zet uiteen dat het advies van de kommissie-Mansholt uit twee delen bestaat: analyse en aanbevelingen. Een vaktechnische klub (sociologen, vormingsleiders en dergelijke) moet het proces van mentaliteitsverandering begeleiden dat ligt verankerd in de analyse; de programmakommissie moet het programma formuleren op basis van de aanbevelingen. Er moet een voortdurende wisselwerking zijn tussen wat men in het land wil en hetgeen de programmakommissie gaat opstellen.

Resultaat

De heer Van der Ven interrumpeert met de vraag of het de bedoeling is dat de werkzaamheden van de vaktechnische klub eerst resultaat moeten hebben gehad om de weg vrij te maken voor de programmakommissie.
Mevrouw Van der Scheer ontkent dit. De beide kommissies zullen gelijktijdig werkzaam zijn en hun resultaten gezamenlijk publiceren. Rond 15 mei aanstaande wordt het schema van de werkzaamheden van de vaktechnische klub uitvoerig bekend gemaakt via partijorganen, radio en televisie.
Hierna wordt stuk 5a met handopsteken aangenomen.
De heer Van der Ven trekt stuk 5c in. Het amendement op stuk 5, neergelegd in stuk 5b, wordt met handopsteken aangenomen. Het aldus gewijzigde stuk 5 wordt ook zonder hoofdelijke stemming aangenomen.
Mevrouw Van der Scheer stelt bij de behandeling van de stukken 7 en 7b dat het hoofdbestuur heeft gekozen voor de programmakommissie. Het voorstel van de heer De Goede (stuk 7b) is hiermee in strijd en wijkt af van de tijdens het kongres in Biddinghuizen uitgestippelde lijn. De suggestie dat het amendement-De Goede een toevoeging is vindt zij gevaarlijk. Zij ziet hierin een voorstel om te onderhandelen, terwijl het hoofdbestuur een diskussie vanuit de basis wil. Daarmee neemt het hoofdbestuur de aanbevelingen uit het advies van de kommissie-Mansholt over.

Verdediging

De heer De Goede stelt ter verdediging van zijn amendement dat hij weet dat van het kongres een belangrijke uitspraak wordt gevraagd. Zijn motieven die hebben geleid tot indiening van zijn amendement zijn door de vorige sprekers niet weggenomen. Volgens hem is tijdens de langdurige gedachtenwisseling met de PvdA door D'66 hard gevochten, maar te weinig bereikt. De drie fraktievoorzitters hadden geen zitting moeten hebben in de kommissie-Mansholt; dat geeft een te grote afweer tegen de andere partijen. Het verkenningskomité moet de leden van de programmakommissie bij elkaar zien te vinden. Het hoofdbestuur staat daarbij voor ogen: een vertegenwoordiging uit de drie progressieve partijen plus enkele mensen van buiten die partijen. Daaruit komt volgens hem geen meerderheid voort. Andere groepen uit die andere partijen moeten erbij worden betrokken om die meerderheid te krijgen. Daarom moeten die andere partijen worden uitgenodigd om mee te komen praten. Dat geeft spanningen in die partijen en daardoor worden de betreffende groepen losgeweekt. Een belangrijk argument is dat die andere partijen zich dan ook zullen moeten uitspreken. Als daarbij standpunten naar voren komen kunnen de verschillen worden geëvalueerd. Alle methoden moeten worden geprobeerd; dit is geen doorkruising van het beleid van het hoofdbestuur.

De heer Gruyters omschrijft waarom hij het niet eens is met de heer De Goede.
De heer Van der Ven vindt het amendement van de heer De Goede ook een aanvulling op het beleid van het hoofdbestuur. Ook zijn stuk 7c ziet hij als zodanig. In dit stuk pleit hij ervoor de ontwikkeling te laten verlopen in twee fasen: eerst een open diskussie en pas daarna de programmakommissie in wisselwerking met de diskussies aan de basis.

Beneden peil

Mevrouw P.C.J. Wassen-van Schaveren vindt het betoog van de heer Gruyters tegen het amendement van de heer De Goede beneden peil. Niet iedereen is het eens over de wijze waarop een elektorale zege kan worden behaald. Voor het bereiken van zo'n meerderheid leent zich een deel van de PvdA. Daarom is D'66 begonnen met de PvdA en de PPR. Maar zij vindt dat we ons niet tot die twee hadden mogen beperken. Het verkenningskomité moet proberen ook mensen uit de konfessionele partijen bij de diskussie over het advies van de kommissie-Mansholt te betrekken.
De heer Van Mierlo zet uiteen dat de grondgedachte van de kommissie-Mansholt was het denkwerk van onderop te laten beginnen en daarmee stromingen in de konfessionele partijen los te weken. De weg, uitgestippeld in het amendement van de heer De Goede, ziet hij als een praten door de drie progressieve partijen, een praten door de konfessionele partijen en daarna een samen praten van beide groeperingen. D'66 kan echter niet twee wegen bewandelen. Daarmee zouden we ons ongeloof uitdrukken in het advies van de kommissie-Mansholt en in ons eigen beleid. Hij vraagt het kongres zich voor te stellen hoe woedend D'66 zou zijn als de PvdA tijdens een kongres besloot tot datgene wat de heer De Goede nu voorstelt.
De heer De Goede antwoordt op het verwijt, dat hij onverwachts met zijn amendement is gekomen, dat hij de resolutie pas woensdag jongstleden heeft ontvangen. Volgens hem was het hoofdbestuur ervan op de hoogte dat er in de fraktie andere gedachten leven op dit punt. Hij stelt dat de PvdA weet dat de grote lijn voor hem akseptabel is, alleen zijn de instrumenten van het hoofdbestuur niet toereikend.

Patentrecht

De heer Ovezall waarschuwt ervoor dat D'66 niet -- net als de VVD -- het patentrecht op de Klub van Rome claimt. Dit houdt in dat de problematiek serieus wordt genomen en niet slechts als publiciteitsstunt wordt gezien.
De heer Wilbers gelooft dat de KVP alleen meer zal doen als deze partij bang is voor de komende verkiezingen. Hij heeft er geen behoefte aan de PvdA nu al een trap na te geven.
D. Bark wil de twee alternatieven duidelijk onderscheiden: of de drie progressieve partijen werken gezamenlijk door en maken een programma of de problematiek wordt algemeen ter diskussie gesteld en D'66, PvdA en PPR brengen een eigen rapport in.
G. Mik roept uit: Wij willen openheid, werken aan de basis, loswikken van bestaande strukturen, loswikken van progressieve krachten; wat wil de heer De Goede anders?
De heer Van Gils zegt dat de namen van de leden van de programmakommissie nog niet bekend zijn. Tezijnertijd zal worden gevraagd wie van D'66 erin moet komen.
Mevrouw Van der Scheer noemt het aannemen van het amendement van de heer De Goede een spaak in het wiel steken. De onderhandelingen met PvdA en PPR zijn aan de gang. D'66 kan daarnaast geen tweede wiel laten draaien.

Gelijkheid

Mejuffrouw A.M. Goudsmit vraagt of, als er een dergelijk rapport van de VVD komt, samenwerking mogelijk is op voet van gelijkheid en niet als een gunst van de drie progressieve partijen.
Mevrouw Van der Scheer vindt dat dit een andere situatie zou scheppen.
De heer Van Mierlo stelt dat tijdens de bespreking van het permanent overlegorgaan van de drie progressieve partijen de vraag naar voren kwam hoe de impasse kon worden doorbroken. D'66 heeft toen gezegd dat de fraktievoorzitters moesten toetreden tot de kommissie-Mansholt.
E.H. Schuyer merkt op dat de Tweede-Kamerfraktie daar tegen was.
De heer Van Mierlo beroept zich erop dat het idee de fraktievoorzitters in de kommissie op te nemen pas de avond voor de desbetreffende bespreking is opgekomen.

TEGENSTRIJDIGE LIFTERS

Mr H.A.F.M.O. van Mierlo en A. de Goede (respektievelijk voorzitter en vice-voorzitter van de Tweede-Kamerfraktie van D'66) zijn op weg naar een betere toekomst. Halverwege hun reis krijgen ze onenigheid over de richting daar naar toe; een onenigheid, die leidt tot een verwijdering. En dan -- op de weg naar de betere toekomst -- staan ze te liften; Van Mierlo richting Partij van de Arbeid en De Goede richting Katholieke Volkspartij. (Tekening: Theo Essers).